
ШТЕЛЬМАХ О.В.,
кандидат педагогічних
наук, Криворізький економічний
інститут, ДВНЗ «Криворізький
національний університет»

МЕТОДИКА СКЛАДАННЯ ЗАВДАНЬ ТЕСТОВОГО МОНІТОРИНГУ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЗА ЧОТИРМА ВИДАМИ МОВЛЕННЄВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті означено методику складання завдань тестового моніторингу з іноземної мови за чотирма видами мовленнєвої діяльності.

Ключові слова: тестування, тест, тестовий моніторинг, читання, письмо, говоріння, аудіювання.

В статье определено методику составления заданий тестового мониторинга по иностранному языку по четырем видам речевой деятельности.

Ключевые слова: тестирование, тест, тестовый мониторинг, чтение, письмо, говорение, аудирование.

In the article the methodology of drafting tasks of test monitoring in the foreign language on four types of speech activity are defined.

Key words: testing, test, test monitoring, reading, writing, speaking, listening.

Постановка проблеми. Одним з найбільш широко розповсюджених засобів моніторингу навчальних досягнень учнів з іноземної мови є тестування рівня засвоєності матеріалу школярами. Прерогативою тестування у порівнянні з іншими видами контролю знань учнів (наприклад, контрольна робота, самостійна робота, словниковий диктант тощо) є об'єктивність та незалежність від суб'єктивізму вчителя, оскільки не

залежить від його симпатій-антипатій по відношенню до того чи іншого учня.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню різноманітних аспектів та проблем моніторингу якості освіти присвячено праці багатьох учених-дидактів (З.Абасова, М.Аузіної, В.Беспалько, Б.Бітінаса, В.Кальней, Т.Лукіної, О.Майорова, З.Рябова, А.Тайджемана, С.Шипова та ін.). Слід зазначити і велику зацікавленість науковців-методистів питаннями якості

освіти та перевірки рівня знань школярів. Так, різноманітні моменти організації навчальної діяльності учнів розглядаються у роботах І.Зимньої, Ю.Пасова, С.Шатілова, Е.Шубіної та ін.

Мета статті – означити методiku складання завдань тестового моніторингу з іноземної мови за чотирьома видами мовленнєвої діяльності.

Виклад основного матеріалу. Як відомо, людське сприйняття та мислення мають ймовірнісну структуру, а тому за допомогою теорії вірогідності вдається більш повно передбачити, як протікатиме процес засвоєння навчального матеріалу школярами, заздалегідь визначити необхідні дії, що впливають на хід цього процесу.

Останнім часом моніторинг навчальних досягнень учнів за допомогою тестів все більше акцентує увагу педагогів, у тому числі й учителів іноземних мов, зокрема англійської мови.

Безумовно, тестування поки що не може замінити таку форму як, наприклад, іспит, проте його можна з успіхом регулярно застосовувати як одну з форм проміжного підсумкового моніторингу навчальних досягнень школярів, що проводиться як за попереднім повідомленням вчителя про ймовірність його здійснення, так і без нього з метою виховання в учнів відповідальності за увесь матеріал теми, що сприяє успішності навчання, підготовці та регулярного повторення певних правил, лексики тощо. Так, 15-хвилинний тест може охопити увесь вивчений за відповідний період матеріал або ж дає можливість вчителю побачити, чи зрозуміли учні новий пройдений на уроці матеріал та чи можуть вони його використати на практиці.

Отож, розглянемо детальніше поняття «тестування», «тестологія», «тест», «тестовий моніторинг» для кращого усвідомлення проблем тестового моніторингу у процесі вивчення іноземних мов.

Тестування (від англ. *testing*) як термін зустрічається у різних сферах людської життєдіяльності і загалом визначається як сукупність процедур з

планування, складання і випробування тестів, обробки та інтерпретації їх результатів. Але, у зв'язку з педагогічною направленістю, педагогічне тестування є системою вправ та завдань тестового характеру, за допомогою яких відбувається відстеження рівня оволодіння знаннями, вміннями та навичками учнями. Так, Л.Ярошук під педагогічним тестуванням розуміє, по-перше, таку систему тестових завдань, що результат їх виконання групою претендентів дозволяє досить надійно ранжувати їх (надавати їм порядкові номери) за якістю навчання, кількістю наявних знань; по-друге, систему стандартизованих завдань, результат виконання яких дозволяє за заданим ступенем точності виміряти знання, навички та вміння випробуваного [7].

Тестологія – це теорія та практика тестування, а тестологом називають людину, котра займається теорією і практикою тестування. *Tester* – це людина, яка проводить тестовий моніторинг серед його учасників, а *test-taker* – учасник тестового моніторингу.

Тест – (від англ. *test* – випробування, проба, перевірка, експеримент) – це сукупність певних завдань, які вимагають однозначної відповіді, укладений за певними правилами і процедурами, передбачає попередню експериментальну перевірку й відповідає певним характеристикам.

Тестовий моніторинг є одним з варіантів здійснення моніторингу навчальних досягнень школярів, який дозволяє швидко перевірити рівень засвоєння дидактичних матеріалів, проте при цьому має певні недоліки, серед яких можна назвати можливість відгадати правильну відповідь, оскільки учитель не бачить хід думок учня, отож, немає у вчителя певних гарантій на те, що знання в учня з певної теми є. Проте, якщо вчителем запропоновано таку форму тестових завдань, як закрити, то за її допомогою вчитель має змогу простежити динаміку засвоєння навчального матеріалу у всього класу чи підгрупи, тим самим переконавшись, чи учні уміють свою теоретичну базу, наприклад, з

граматики, застосовувати на практиці.

Тестовий моніторинг здебільшого проводиться для виявлення:

- рівня навчальних досягнень у певному виді діяльності;
- здібностей до певного виду діяльності;
- складнощів в оволодінні тим чи іншим видом діяльності і можливих способів їх подолання.
- Тестовий моніторинг принципово відрізняється від інших видів контролю знань тим, що до його завдань обов'язково заздалегідь готується еталон відповіді. Такий еталон потрібен для точного визначення міри засвоєння учнем змісту навчання, який, у свою чергу, характеризується коефіцієнтом засвоєння, що можна підрахувати за формулою:

$$K_a = e/p$$

де e – число операцій тестового моніторингу, що виконані школярем правильно; p – загальне число операцій у тестовому моніторингу.

Уведення тестового моніторингу у навчальний процес значно підвищує мотивацію до навчання та зацікавленість учнів. При цьому впровадження тестової форми моніторингу навчальних досягнень з іноземної мови має відбуватися за чітко откресленими етапами та мати власну структуру своєї реалізації (Рис. 1.).

При складанні завдань тестового моніторингу слід дотримуватися певних правил:

- основний текст завдання має не перевищувати 8-10 слів;
- кожне завдання тесту має відображати одну ідею;
- завдання повинні містити чітко сформульоване питання тощо.

Загалом для перевірки знань, умінь і навичок з іноземної мови здебільшого застосовуються лінгводидактичні тести, котрі є підготовленими відповідно до певних вимог комплексами завдань, що пройшли попереднє випробування

з метою визначення якісних показників та які дозволяють виявити в учасників тестування рівень їх мовної та комунікативної компетенції в залежності від поставленої мети та оцінити результати тестування за заздалегідь встановленими критеріями.

В.Коккот розрізняє такі показники якості лінгводидактичних тестів[3]:

- валідність – показує, що саме вимірює тест і наскільки ефективно він це вимірює та означає рівень придатності для визначення рівня володіння певними іншомовними мовленнєвими навичками та вміннями;
- надійність – відображає стабільність результатів при повторному застосуванні;
- диференційна здатність – вказує на здатність тесту виявити встигаючих та невстигаючих тестованих, тобто з достатнім та недостатнім рівнем володіння іншомовними навичками та вміннями;
- практичність – характеристика тесту, яка визначає:
 - доступність та посиленість інструкцій тесту та змісту тестових завдань для розуміння тих, хто виконує тест;
 - простота організації проведення тестування в різних умовах;
 - простота перевірки відповідей та визначення результатів та оцінки;
- економічність – передбачає мінімізацію витрат часу, зусиль та коштів на підготовку тесту від планування до реалізації самого процесу.

Лінгводидактичні тести умовно можна розділити на:

- стандартизовані – пройшли попереднє випробування на великій кількості тестованих і мають кількісні показники якості;
- нестандартизовані – розробляються самим учителем для перевірки рівня сформованості певної навички або вміння.

Залежно від цілеспрямованості тести бувають:

- тести навчальних досягнень – метою яких є визначення рівня навчальних

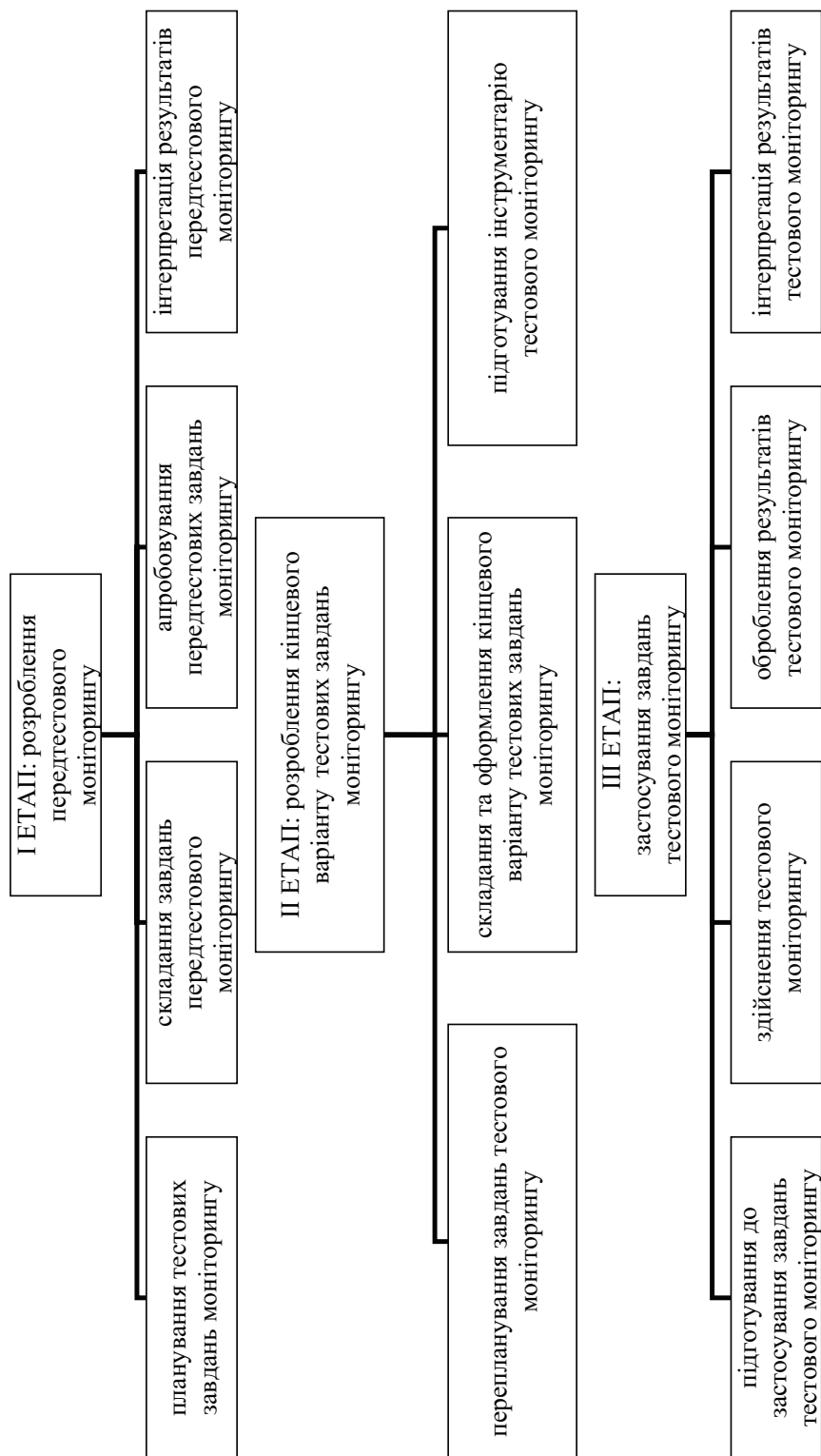

Рис 1. Послідовність етапів тестового моніторингу

досягнень учня в оволодінні іншомовною мовленнєвою діяльністю на певному етапі навчання;

- тести загального володіння іноземною мовою – є тести типу TOEFL;
- діагностичні тести – з метою подальшого розподілу учнів по групах за рівнем підготовки з іноземної мови;
- тести на виявлення здібностей до вивчення іноземної мови – спрямовані на визначення конкретних індивідуально-психологічних особливостей учня з метою забезпечення їх своєчасного коригування та розвитку, що сприятиме успішності оволодіння мовленнєвою діяльністю. Тест складається з:

- тестових завдань – мінімальна одиниця часу, яка передбачає певну вербальну чи невербальну реакцію тестованого (В.Коккот);
- субтесту – тестові завдання, спрямовані на один конкретний об'єкт тестування, наприклад, уміння аудіювання, читання, письма чи говоріння;
- тестової ситуації – може подаватись вербальним (текст) та невербальним, наочним (схема, таблиця, малюнок) засобом.

Відповідь тестованого може бути представлена вербальним та невербальним чином. Виокремлюють два основних види очікуваної відповіді:

- вибіркову – вибір правильної відповіді з кількох запропонованих варі-

антів-альтернатив:

- множинного вибору – вибір з кількох варіантів;
- альтернативного вибору – вибір з двох варіантів;
- перехресного вибору – знаходження відповідних пар «стимул - реакція»;
- конструйовану – може формулюватись на рівні окремого слова (напівдрукована відповідь) та окремого речення/висловлювання тексту (продюкована відповідь).

Схематично відобразити структуру завдань тестового моніторингу з іноземної мови можна наступним чином – (Рис. 2).

Серед численних типів завдань тестового моніторингу найчастіше використовуються при побудові тестових завдань з іноземної мови за чотирма видами мовленнєвої діяльності (з метою здійснення моніторингу) такі тестові завдання:

- перехресний вибір (matching);
- альтернативний вибір (true - false);
- множинний вибір (multiple choice);
- впорядкування (rearrangement);
- завершення (completion);
- заміна/підстановка (substitution);
- трансформація (transformation);
- відповідь на питання (answers to questions);
- внутрішньомовне перефразування (paraphrase);
- міжмовне перефразування (transla-

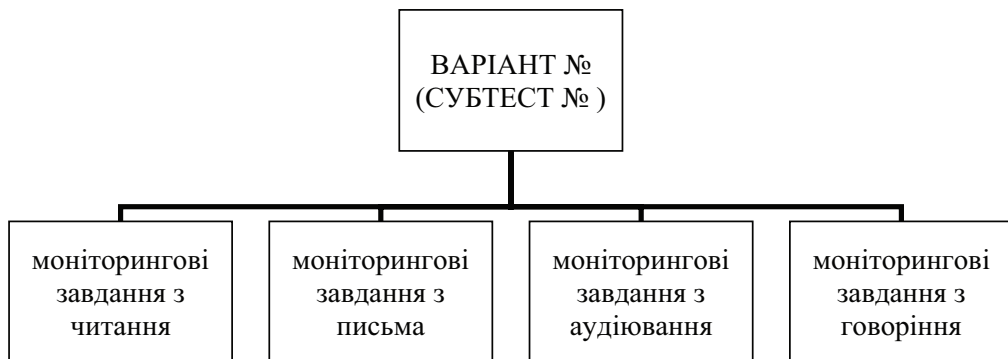

Рис 1. Послідовність етапів тестового моніторингу

tion);

- клоуз-процедура (cloze procedure) тощо.

Так, наприклад, моніторингові завдання з читання дають можливість визначити рівень лексичних та граматичних навичок учнів під час виконання завдань з різних видів читання – ознайомлювального, вивчаючого та пошукового.

Специфіка тестового моніторингу для оцінювання лексичного та граматичного мінімумів під час читання полягає у тому, що:

- тести допомагають «відсіяти» дургорядну інформацію з тексту від інформації з потрібною повнотою та глибиною;
- тест є хорошим інструментом адаптації, оскільки, завдячуючи самому матеріалу тексту, є можливість підкріпити власні знання з теми;
- стимулюючи розумову активність школярів тест вимагає мінімального застосування їхніх продуктивних сил;
- полегшуючи ознайомлення великого за обсягом тексту тест дає можливість прискорити його розуміння шляхом певної системи навідних питань.

Отож, для того, щоб зрозуміти вчителів ступінь оволодіння учнями інформації з тексту, слід, на нашу думку, використати такі тести множинного вибору:

- завершення початкового висловлювання на основі запропонованих тез;
- вибір правильної відповіді на питання;
- розташування по порядку, ранжування фактів за ступенем їх здійснення у тексті;
- викреслення спеціально вставлених зайвих слів (наприклад, вигуків);
- встановлення відповідностей;
- перехресний вибір;
- заповнення пропусків у тексті відповідно до його змісту запропонованими словами тощо.

Під час тестового моніторингу з читання слід використовувати такі види тестів:

- тести на вибір правильної відповіді з декількох запропонованих варіантів;
- тести на угруповання фактів чи дат;
- тести на вибір правильної відповіді з двох запропонованих варіантів.

Треба також враховувати стиль тексту. Так, наприклад, для перевірки читання уривку з художнього твору краще застосовувати тестові завдання, що містять альтернативи, що стосуються ідейного задуму твору, його стилю чи фактичного змісту.

У результаті виконання завдань тестового моніторингу з письма в основному перевіряються навички учнів, що потрібні для усної комунікації. Це пояснюється тим, що письмове оформлення на папері дозволяє школяреві проаналізувати своє майбутнє висловлювання як з точки зору правильності написання, так і з точки зору формулювання речення. Тому здебільшого застосовуються завдання типу «Встав слово у правильній часовій формі, у правильному відмінку», «Перетвори речення з прямої у непряму мову», «Побудуй речення, в якому повідомлення буде здійснено від іншої особи» тощо.

Все це дозволяє ще раз учневі створити додаткові асоціації для відтворення вивченого матеріалу, пригадати лексичні одиниці, структурні зразки тощо.

Завдання тестового моніторингу на аудіювання передбачають вправи на сприймання на слух і розуміння текстів з різною глибиною та повнотою проникнення в їх зміст – з повним розумінням тексту чи розумінням основного змісту тексту без певних деталей. Тести можуть бути спрямовані на виявлення рівня розуміння словоформ, вільних словосполучень, фраз, понадфразових єдностей, цілого тексту.

Завдання тестового моніторингу на говоріння може проходити у режимі монологу чи діалогу, але як і будь-який інший вид діяльності, виконання тестів мають нести певну мету, продуктом чого виступає висловлювання за допомогою вербальної та невербальної

реакції. При цьому тести діалогічного спрямування можуть бути як діалог-розпитування, діалог-повідомлення, діалог-домовленість, діалог етикетного характеру, в результаті яких учень має показати власні уміння продукувати діалоги різних комунікативних ситуацій, уміння стимулювати співрозмовника до висловлювання, уміння підтримати розмову, уміння швидко реагувати на репліку співрозмовника, уміння у разі необхідності перервати розмову тощо. Вміння монологічно висловлюватись може відобразитися у завданнях тестового моніторингу як побудова логічного ланцюжку висловлювання, висловлення відповідно до комунікативної ситуації, застосовуючи при цьому мовні засоби іноземної мови для збагачення власного висловлювання, застосування мовного матеріалу певної тематики, свідомо здійснюючи перенесення набутих умінь, знань і навичок на нову мовну комунікативну ситуацію тощо.

Висновок. Розглянувши поняття «тестування», «тестологія», «тест», «тестовий моніторинг», методики складання тестового моніторингу з іноземної

мови за чотирма видами мовленнєвої діяльності та окресливши проблеми, що виникають при роботі з такими завданнями, можемо зробити певні висновки:

- 1) в основі виконання завдання тестового моніторингу лежить пізнавання, а чітких даних, які визначають умови, за яких пізнавання свідчить про те, що учень уміє відтворити дану інформацію самостійно, немає. Крім того, це не дає впевненості, що у будь-якому іншому випадку школяр зможе відокремити певну лексичну одиницю чи граматичну структуру у мовному потоці носія мови чи при читанні;
- 2) ось чому успішне виконання тестового моніторингу не є показником уміння оперувати мовним матеріалом у продуктивній чи навіть рецептивній діяльності;
- 3) проте, завдяки здійсненню тестового моніторингу можна виявити теми, в яких учень доволі погано орієнтується, що дає можливість перевірити знання з цієї теми додатково після повторення вдома матеріалу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Аванесов В.С. Композиция тестовых заданий / В.С.Аванесов – М.: Адент, 2002.- 27 с.
2. Білоусова Л.І. Педагогічне тестування та аналіз його результатів / Л.І.Білоусова, О.Г.Колгатін // Педагогіка та психологія: [зб. наук. праць]. / М-во освіти і науки України, Харківський держ. пед. ун-т ім. Г.С.Сковороди. – Харків: ОВС, 2002.- Вип. 22. – С. 50-54
3. Коккот В.А. Лингво-дидактическое тестирование: науч.-теор. пособие. – М.: Высш. Школа, 1989.- 127 с.
4. Методика обучения иностранным языкам в средней школе: Учебник / Гез Н.И., Ляховицкий М.В., Миролюбов А.А. и др. – М.: Высш. школа, 1982.- 373 с.
5. Мойсеюк Н.Є. Педагогіка Навчальний посібник/ Н.Є.Мойсеюк. – К.: 1999.- 350 с.
6. Педагогічний словник/ [ред. М.Д.Ярмаченко]. – К.: Педагогічна думка, 2001.- 516 с.
7. Ярощук Л. Основи педагогічних вимірювань та моніторингу якості освіти: навч. посіб. / Л.Г.Ярощук. – Бердянськ: Видавець Ткачук О.В., 2010. – 248 с.